

Natura 2000 gebied 66 – Uiterwaarden Neder-Rijn

CONCEPT GEBIEDENDOCUMENT

Kenschets

Natura 2000 Landschap:	Rivierengebied
Status:	Habitatrichtlijn + Vogelrichtlijn
Site code:	NL2003004 + NL9802038
Beschermd natuurmonument:	-
Beheerder:	Staatsbosbeheer, Domeinen, Utrechts Landschap, Gelders Landschap, Rijkswaterstaat, particulieren
Provincie:	Gelderland, Utrecht
Gemeente:	Utrechtse Heuvelrug, Buren, Neder-Betuwe, Overbetuwe, Renkum, Rhenen, Wageningen, Wijk bij Duurstede
Oppervlakte:	3.259 ha

Gebiedsbeschrijving

De Nederrijn bestaat uit de uiterwaarden van de Nederrijn tussen Renkum en Wijk bij Duurstede. De rivier vormt een dynamisch systeem, een samenspel tussen natuurlijke processen en menselijk ingrijpen. De Nederrijn moet in perioden met hoge rivierafvoer 1/6 van de Rijnafvoer voor haar rekening nemen. In perioden met lage rivierafvoer wordt het water op peil gehouden door de stuw bij Amerongen. De rivierbedding heeft een breedte van 200 tot 250 meter. Het winterbed varieert in breedte van 500 meter bij Rhenen tot maximaal twee kilometer bij Amerongen.

Karakteristiek voor dit rivierenlandschap is de overgang naar de hogere gronden, de stuwwal van de Utrechtse Heuvelrug en de Veluwe. Enkele voorbeelden zijn de Blauwe Kamer onder aan de Grebbeberg, de Elster buitenwaarden die grenst aan Plantage Willem III en de Amerongse Bovenpolder aan de voet van de Amerongse Berg. Hier liggen op de overgangen restanten van hardhoutooibossen.

De uiterwaarden zijn gevarieerd in breedte en hoogteligging. De uiterwaarden bestaan voornamelijk uit graslanden, afgewisseld met enkele akkers, meidoornhagen, knotwilgen, bosjes, moerasgebiedjes, ontgrondingsgaten, geïsoleerde oude riviertakken en nieuwe, aangetakte nevengeulen. Door kwel vanuit de hogere gronden is het water in poelen en plassen in de uiterwaarden van goede kwaliteit. Het zijn geaccidenteerde terreinen met hoge, droge ruggen en vochtige laagten die incidenteel geïnundeerd worden. Het deel van de Amerongse Bovenpolder dat is aangewezen onder de Habitatrichtlijn bevat een hoge uiterwaard waar soortenrijke glanshaverhooilanden voorkomen.

Begrenzing

PM

Natura 2000 database

Habitattypen

Code	Habitatype
H6510	Glanshaver- en vossenstaarhooilanden

Vogelrichtlijnsoorten

Soortnr	Soort
A005	Fuut - n

A017	Aalscholver – n
A037	Kleine zwaan – n
A041	Kolgans – n
A043	Grauwe gans – n
A050	Smient – n
A051	Krakeend – n
A054	Pijlstaart – n
A056	Slobeend – n
A059	Tafeleend – n
A061	Kuifeend – n
A068	Nonnetje – n
A119	Porseleinhoen – b
A122	Kwartelkoning – b
A125	Meerkoet – n
A142	Kievit – n
A156	Grutto – n
A160	Wulp – n
A229	Ijsvogel – b

Voorstel voor het toevoegen aan de database:

A249 Oeverzwaluw – b ⁶

Voorstel voor het verwijderen uit de database:

A045 Brandgans – n ²⁴

Kernopgaven

- 3.10 **Grasetende watervogels:** Behoud voldoende slaappleatsen- en foerageerterrein voor ganzen, kleine zwanen A037, wilde zwanen A038 en smienten A050.
- 3.12 **Plas-dras situaties:** Behoud en uitbreiding areaal van plas-dras situaties en ondiep water voor eenden, kwartelkoning A122, porseleinhoen A119 en steltlopers.
- 3.13 **Droge graslanden:** Kwaliteitsverbetering en uitbreiding van stroomdalgraslanden *H6120, glanshaver- en vossenaarthooilanden (*glanshaver*) H6510_A.
- 3.14 **Droge hardhoutoibossen:** Ontwikkeling droge hardhoutoibossen H91F0: groter oppervlakte en kwaliteitsverbetering.

Instandhoudingsdoelen

Algemene doelen

Behoud van de bijdrage van het Natura 2000 gebied aan de biologische diversiteit en aan de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitats en soorten binnen de Europese Unie.

Behoud van de bijdrage van het Natura 2000 gebied aan de ecologische samenhang van het Natura 2000 netwerk zowel binnen Nederland als binnen de Europese Unie.

Behoud en waar nodig herstel van de ruimtelijke samenhang met de omgeving ten behoeve van de duurzame instandhouding van de in Nederland voorkomende natuurlijke habitats en soorten.

Behoud en waar nodig herstel van de natuurlijke kenmerken en van de samenhang van de ecologische structuur en functies van het gehele gebied voor alle habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelen zijn geformuleerd.

Behoud of herstel van gebiedsspecifieke ecologische vereisten voor de duurzame instandhouding van de habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelen zijn geformuleerd.

Habitattypen

- H6510** **Laaggelegen schraal hooiland (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*)**
 Doel Uitbreiding oppervlakte en behoud kwaliteit glanshaver- en vossenstaarthooilanden, *glanshaver* (subtype A).
 Toelichting De hoge delen van de Amerongse Bovenpolder bevatten enkele van de fraaiste voorbeelden van het habitatype H6510 glanshaver- en vossenstaarthooilanden, *glanshaver* (subtype A) in ons land. Het betreft een vlakvormig voorkomen van het habitatype. De beste kansen voor uitbreiding bestaan in de hooggelegen delen van de uiterwaard die niet vergraven zijn.

Broedvogels

- A119** **Porseleinhoen**
 Doel Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 10 paren.
 Toelichting Van oudsher vormen de uiterwaarden van de grote rivieren een belangrijk broedgebied voor sterk wisselende aantallen van de porseleinhoen. Doorslaggevend is de waterstand in mei – juni. Bij omvangrijke inundaties in deze periode vestigen zich ten minste 10 paren (bijvoorbeeld in 1999 12 paren). In droge voorjaren worden hooguit enkele paren vastgesteld. Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is uitbreiding van de populatie noodzakelijk. Het aantal paren heeft betrekking op gunstige jaren. Het gebied kan onvoldoende draagkracht leveren voor een zelfstandige sleutelpopulatie, maar kan in gunstige jaren wel een bijdrage gaan leveren aan de draagkracht in de regio grote rivieren ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.
- A122** **Kwartelkoning**
 Doel Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 40 paren.
 Toelichting De rijk gestructureerde hooilanden en ruigten in de rivieruiterwaarden vormen, naast de akkergebieden van het Oldambt, het belangrijkste broedgebied van de kwartelkoning in Nederland. Het afgelopen decennium vormde dit deel van de uiterwaarden een onderdeel van het broedgebied langs de beneden-rivieren (1993-1997 gemiddeld 10 paren en 1999-2003 21 paren (maximaal 32 paren in 2003)). Gezien de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding is uitbreiding van de populatie noodzakelijk. Het gebied kan voldoende draagkracht gaan leveren voor een sleutelpopulatie.
- A229** **Ijsvogel**
 Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 5 paren.
 Toelichting Na strenge winters kan de ijsvogel geheel afwezig zijn, maar na een reeks zachte winters komen meerdere paren tot broeden (bijvoorbeeld in 1994 5 paren). Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het genoemde aantal paren heeft betrekking op gunstige jaren. Het gebied kan onvoldoende draagkracht leveren voor een zelfstandige sleutelpopulatie, maar draagt in gunstige jaren wel bij aan de draagkracht in de regio grote rivieren ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.
- A249** **Oeverwaluw**
 Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 80 paren.
 Toelichting Steile oeverkanten in zandwinplassen bieden in recente jaren geschikte broedplekken voor de oeverwaluw. Het aantal getelde paren fluctueert sterk met gedurende het afgelopen decennium een maximum van 877 paren in 2000 en een minimum van 43 paren in 2002. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

Niet-broedvogels**A005 Fuut**

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 80 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de fuut o.a. een functie als foerageergebied. Aantallen zijn vooral na 1990 toegenomen. Behoud van de huidige situatie is voldoende, de waarschijnlijke oorzaak van de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding is niet gelegen in dit gebied.

A017 Aalscholver

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 130 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de aalscholver o.a. een functie als foerageergebied en als slaapplaats. In de jaren tachtig is de populatie sterk toegenomen, daarna fluctuerend. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

A037 Kleine zwaan

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 20 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen kleine zwanen waren van 1993-97 van internationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort o.a. een functie als foerageergebied en als slaapplaats. De aantallen zijn sterk fluctuerend. De draagkracht is berekend over de jaren 1999-2003, de periode voor landelijke afname. De afname is waarschijnlijk ten dele een gevolg van een afname in de internationale populatie-omvang.

A041 Kolgans

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 2.900 vogels (seizoensgemiddelde). Enige achteruitgang in omvang foerageergebied ten gunste van het habitatype H91F0 droge hardhoutoibossen of de broedvogelsoorten A119 porseleinhoen of A122 kwartelkoning is toegestaan.

Toelichting Aantallen kolganzen zijn van internationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort o.a. een functie als foerageergebied en als slaapplaats. Sinds begin jaren negentig is de populatie sterk toegenomen. Binnen het Natura 2000 netwerk is dit gebied als foerageergebied van middelgrote betekenis, in de periode 1999/2000-2003/2004 foerageerden gemiddeld ongeveer 1.3% van de Nederlandse vogels in het gebied. In het gebied is onvoldoende ruimte aanwezig om zowel de instandhoudingsdoelen voor de kolgans als voor de genoemde habitattypen of broedvogelsoorten te realiseren.

Vanwege deze onverenigbaarheid wordt prioriteit gegeven aan de realisering van de instandhoudingsdoelen voor vermelde habitattypen en broedvogelsoorten ten opzichte van de kolgans. Achteruitgang van de omvang van het foerageergebied is alleen toegestaan wanneer er sprake is van een directe relatie met het instandhoudingsdoel van de vermelde habitattypen en broedvogelsoorten.

A043 Grauwe gans

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 880 vogels (seizoensgemiddelde). Enige achteruitgang in omvang foerageergebied ten gunste van het habitatype H91F0 droge hardhoutoibossen of de broedvogelsoorten A119 porseleinhoen of A122 kwartelkoning is toegestaan.

Toelichting Het gebied heeft voor de grauwe gans o.a. een functie als foerageergebied en als slaapplaats. Sinds begin jaren negentig is de populatie sterk toegenomen. Binnen het Natura 2000 netwerk is dit gebied als foerageergebied van middelgrote betekenis, in de periode 1999/2000-2003/2004 foerageerden gemiddeld ongeveer 1.0% van de Nederlandse vogels in het gebied. In het gebied is onvoldoende ruimte aanwezig om zowel de instandhoudingsdoelen voor de grauwe gans als voor de genoemde

habitattypen of broedvogelsoorten te realiseren. Vanwege deze onverenigbaarheid wordt prioriteit gegeven aan de realisering van de instandhoudingsdoelen voor vermelde habitattypen en broedvogelsoorten ten opzichte van de grauwe gans. Achteruitgang van de omvang van het foerageergebied is alleen toegestaan wanneer er sprake is van een directe relatie met het instandhoudingsdoel van de vermelde habitattypen en broedvogelsoorten.

A050 Smient

- Doel** Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 2.400 vogels (seizoensgemiddelde). Enige achteruitgang in omvang foerageergebied ten gunste van het habitatype H91F0 droge hardhoutoibossen of de broedvogelsoorten A119 porseleinhoen of A122 kwartelkoning is toegestaan.
- Toelichting** Het gebied heeft voor de smient o.a. een functie als slaappleaats en als foerageergebied. Sinds begin jaren tachtig is de populatie sterk toegenomen en rond 1995 vervolgens afgevlakt. Binnen het Natura 2000 netwerk is dit gebied als foerageergebied van middelgrote betekenis, in de periode 1999/2000-2003/2004 foerageerden gemiddeld ongeveer 0.5% van de Nederlandse vogels in het gebied. In het gebied is onvoldoende ruimte aanwezig om zowel de instandhoudingsdoelen voor de smient als voor de genoemde habitattypen of broedvogelsoorten te realiseren. Vanwege deze onverenigbaarheid wordt prioriteit gegeven aan de realisering van de instandhoudingsdoelen voor vermelde habitattypen en broedvogelsoorten ten opzichte van de smient. Achteruitgang van de omvang van het foerageergebied is alleen toegestaan wanneer er sprake is van een directe relatie met het instandhoudingsdoel van de vermelde habitattypen en broedvogelsoorten.

A051 Krakeend

- Doel** Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 50 vogels (seizoensgemiddelde).
- Toelichting** Het gebied heeft voor de krakeend o.a. een functie als foerageergebied. Sinds midden jaren tachtig is de populatie sterk toegenomen. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

A054 Pijlstaart

- Doel** Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 10 vogels (seizoensgemiddelde).
- Toelichting** Het gebied heeft voor de pijlstaart o.a. een functie als foerageergebied. Het aantalsverloop toonde een dal in de tweede helft van de jaren tachtig en daarna een toename met sterke fluctuaties. Behoud van de huidige situatie is voldoende, op landelijk niveau is geen herstelopgave geformuleerd.

A056 Slobeend

- Doel** Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 50 vogels (seizoensgemiddelde).
- Toelichting** Het gebied heeft voor de slobeend o.a. een functie als foerageergebied. In de tweede helft van de jaren tachtig is de populatie toegenomen, daarna fluctuerend (net als langs de IJssel). Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

A059 Tafeleend

- Doel** Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 100 vogels (seizoensgemiddelde).
- Toelichting** Het gebied heeft voor de tafeleend o.a. een functie als foerageergebied. Aantallen zijn sinds de jaren zeventig aanvankelijk toegenomen. Sinds 1995 was er sprake van een afname, net als elders in het Natura 2000 landschap Rivierengebied, waarschijnlijk ten

gevolge van een toename in de randmeren. Behoud van de huidige situatie is voldoende, de waarschijnlijke oorzaak van de afname is niet gelegen in dit gebied.

A061 Kuifeend

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 630 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de kuifeend o.a. een functie als foerageergebied. Aantallen zijn sinds de jaren zeventig aanvankelijk toegenomen. Vanaf 1995 was er sprake van een tijdelijke afname, net als elders in het Natura 2000 landschap Rivierengebied, waarschijnlijk ten gevolge van een toename in de randmeren. Behoud van de huidige situatie is voldoende, op landelijk niveau is geen herstelopgave geformuleerd.

A068 Nonnetje

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 5 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor het nonnetje o.a. een functie als foerageergebied. Aantallen zijn rond 1990 afgenomen, net als langs de IJssel, maar dit lijkt een gevolg van een opeenvolging van zachte winters. Behoud van de huidige situatie is voldoende, de waarschijnlijke oorzaak van de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding is niet gelegen in dit gebied.

A125 Meerkoet

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 1.700 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de meerkoet o.a. een functie als foerageergebied. Het aantalsverloop vertoonde een optimum rond begin jaren tachtig en daarna een afname. Aantallen zijn sinds 1996 opnieuw afgenomen, net als elders in het Natura 2000 landschap Rivierengebied, waarschijnlijk ten gevolge van toename in de randmeren. Behoud van de huidige situatie is voldoende, op landelijk niveau is geen herstelopgave geformuleerd.

A142 Kievit

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 1.400 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de kievit o.a. een functie als foerageergebied en als slaappleaats. Het aantalsverloop vertoonde een optimum in de eerste helft van de jaren negentig en daarna een afname. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding op onderdeel populatie.

A156 Grutto

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 60 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de grutto o.a. een functie als foerageergebied en als slaappleaats. Aantallen zijn sterk fluctuerend, maar met positieve tendens. Behoud van de huidige situatie is voldoende daar de oorzaak van de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding wordt veroorzaakt door ontwikkelingen in de omstandigheden voor broedvogels.

A160 Wulp

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 100 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de wulp o.a. een functie als foerageergebied en als slaappleaats. Er is sprake van een sterke doorgaande toename van de aantallen. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

Complementaire doelen**Habitattypen****H91F0 Gemengde oeverformaties met Quercus robur, Ulmus laevis, Fraxinus excelsior of Fraxinus angustifolia langs grote rivieren (Ulmenion minoris)**

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting Vanwege de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is een instandhoudingsdoelstelling geformuleerd voor het habitatype droge hardhoutooibossen dat in het Vogelrichtlijngebied op verschillende locaties op de overgang van rivierdal naar stuwwal (Amerongse Berg, Doorwertse uiterwaarden, Wageningse berg, Grebbeberg) fragmentarisch voorkomt. Op al deze locaties bestaan, zonder dat de doorstroming in gevaar komt, kleinschalige mogelijkheden voor uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Soorten**H1095 Zeeprik**

Doel Behoud omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.

Toelichting De Uiterwaarden Neder-Rijn is als doortrekgebied voor de zeeprik van groot belang en als opgroeigebied van vermoedelijk groot belang. Enige uitbreiding van de populatie kan tot stand komen door verbetering van de functie van het gebied als opgroeigebied.

H1099 Rivierprik

Doel Behoud omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.

Toelichting De Uiterwaarden Neder-Rijn is als doortrek- en opgroeigebied voor de rivierprik van groot belang. Enige uitbreiding van de populatie kan tot stand komen door verbetering van de functie van het gebied als opgroeigebied.

H1166 Kamsalamander

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.

Toelichting De kamsalamander komt verspreid voor in het gebied, met een concentratie in de Bovenpolder bij Wageningen. Behoud omvang en kwaliteit leefgebied van belang voor de instandhouding van de soort die in een matig ongunstige staat van instandhouding verkeert.

H1145 Grote modderkruiper

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.

Toelichting De soort komt in het Vogelrichtlijngebied voor in kleine aantallen.

Synopsis

<i>Habitattypen</i>	<i>Staat van instandhouding</i>	<i>Relatieve bijdrage</i>	<i>Doelstelling oppervlakte</i>	<i>Doelstelling kwaliteit</i>
H6510_A Glanshaver- en vossenstaartheoïlanden (<i>glanshaver</i>)	-	++	>	=

<i>Broedvogelsoorten</i>	<i>Staat van instandhouding</i>	<i>Relatieve bijdrage</i>	<i>Doelstelling leefgebied</i>	<i>Doelstelling populatie</i>
A119 Porseleinhoen	--	+	>	>
A122 Kwartelkoning	-	+	>	>
A229 IJsvogel	+	-	=	=
A249 Oeverzwaluw	+	-	=	=

<i>Niet-broedvogelsoorten</i>		<i>Staat van instandhouding</i>	<i>Relatieve bijdrage</i>	<i>Doelstelling leefgebied</i>	<i>Doelstelling populatie</i>
A005	Fuut	-	-	=	=
A017	Aalscholver	+	-	=	=
A037	Kleine zwaan	-	-	=	=
A041	Kolgans	+	-	= (<)	=
A043	Grauwe gans	+	-	= (<)	=
A050	Smient	+	-	= (<)	=
A051	Krakeend	+	-	=	=
A054	Pijlstaart	-	-	=	=
A056	Slobeend	+	-	=	=
A059	Tafeleend	--	-	=	=
A061	Kuifeend	-	-	=	=
A068	Nonnetje	-	-	=	=
A125	Meerkoet	-	-	=	=
A142	Kievit	-	-	=	=
A156	Grutto	--	-	=	=
A160	Wulp	+	-	=	=

---

⁶ Herstel van een technische fout in database 2004.

²⁴ Herstel van een technische fout in database 2004.